

2016

Akvakultura

Desetinozí korýši

Jiří Patoka
patoka@af.czu.cz

Taxonomie

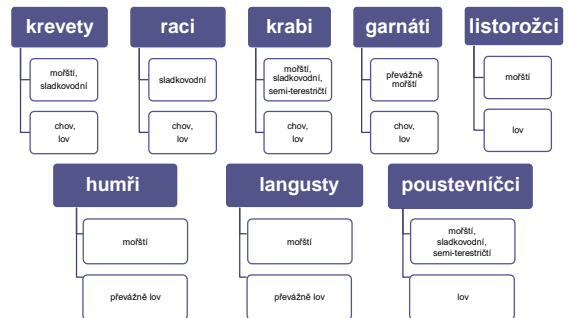
- Kmen: **Arthropoda** (Latreille, 1829)
  - Podkmen: **Crustacea** (Brünnich 1872)
  - Třída: **Malacostraca** (Latreille, 1802)
  - Řád: **Decapoda** (Latreille, 1802) – desetinozí korýši
-
- Řád Decapoda – cca 15 000 druhů a 2 700 rodů (3 300 fosilních druhů)
  - Nejvíce variabilní skupina z členovců → různé metody chovu a lovu

Původ a rozšíření

- Nejstarší Decapoda – devon (před 420 mil. let)
- Primárně mořští
- Sekundárně sladkovodní a semi-terestriční
- Celosvětově rozšíření (řeky, potoky, tůně, mokřady, oceány, teplá i studená moře, přílivová zóna, stromové patro, jeskyně, periodicky vysychající toky)
- Lovili a jedli se již v pravěku

Hlavní skupiny chovaných a lovených Decapoda

Důvody pro chov a lov

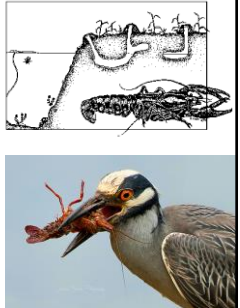
- Konzumace – maso netučné, delikatesa
- Pet trade
- Rybářské návny
- Výzkum
- Krmivo pro jiná zvířata (ryby...)
- Chitin (farmakologie, kosmetika, průmysl...)
- Záchrané chovy, věda

Problémy při chovu

- Hloubení nor – ničení hrází
- Kanibalismus a teritorialita
- Infekční onemocnění (intenzivní chovy)
- Úniky z chovu – invazní druhy
- Reprodukční migrace a stimulace
- Legislativa – lokálně

- Predace – jiní koryši, hlavonožci, ryby, vodní ptáci, vydry, norci, ondatry, psi, kočky, lišky, mývalové, ptakopyskové, krokodýli, kytovci, želvy, žáby, hadi, mravenci, dravé larvy hmyzu, primáti...
člověk

Metody chovu

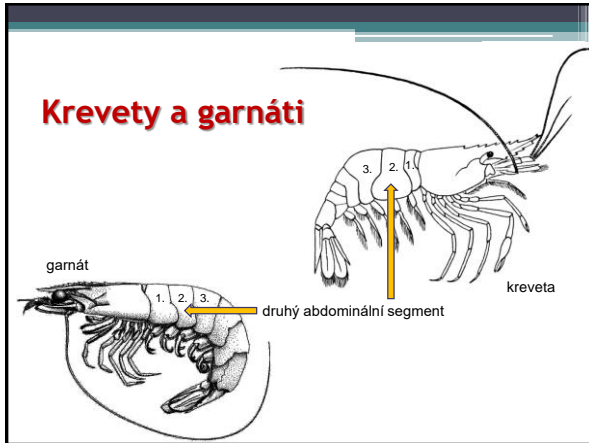
- **Extenzivní**
  - Velké rybníky
  - Nízká hustota obsádky
  - Malé náklady
  - Malá produkce
- **Semi-intenzivní**
  - Menší rybníky než u extenzivního typu
  - Nížší hustota obsádky než u intenzivního typu
  - Kompromis náklady/zisk
- **Intenzivní**
  - Malé rybníky, žlaby, kádě...
  - Vysoká hustota obsádky
  - Vysoké náklady
  - Velká produkce

Umělá inkubace

- Odebrání vajíček samici
- Oplodněná vajíčka inkubována v Zugských lahvích (10 l) se vzduchováním – riziko virových, bakteriálních a především plísňových infekcí
- **Sociální deprivece?**

Krevety a garnáti

- Garnáti jako jediní komerčně využívaní desetinozí koryši patří k podřádu Dendrobranchiata (vajíčka vypouštějí volně do vodního sloupce)
- Krevety stejně jako ostatní komerčně využívaní desetinozí koryši patří k podřádu Pleocyemata (samice inkubuje vajíčka na pleopodech)
- Až na tento rozdíl je metodika chovu krevet a garnátů velice podobná

Krevety a garnáti - chov

- Čína v 8. stol. př. n. l.
- Tambak – tradiční malá farma s brakickou vodou v Indonésii (15. stol.)
- První velkoplošné farmy okolo roku 1930, rozvoj mezi lety 1960-70
- Hlavní producenti (lov a chov): Čína, Thajsko, Indonésie, Indie (v Evropě: Norsko)
- Hlavní dovozci: Japonsko, USA, západní Evropa
- Malé rybníčky (do 1 ha)
- Rozvoj farem – ničení mangrovů, zasoľování půd a zhoršení kvality vody, používání ATB

mangrov

farma

Ekvádor

tambak

moře

prilivová zóna

brakická voda

brakická/sladká voda

sawah tambak

děšt

ryže, ryby

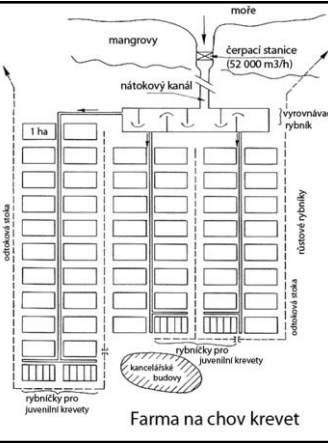
chanos chanos

parma jávská

- jen na východní Jávě přes 12 000 ha

Velké farmy

- Moderní technologie = velká produkce
- Velký dopad na okolní krajinu (zasolování půdy, zbytky léčiv)

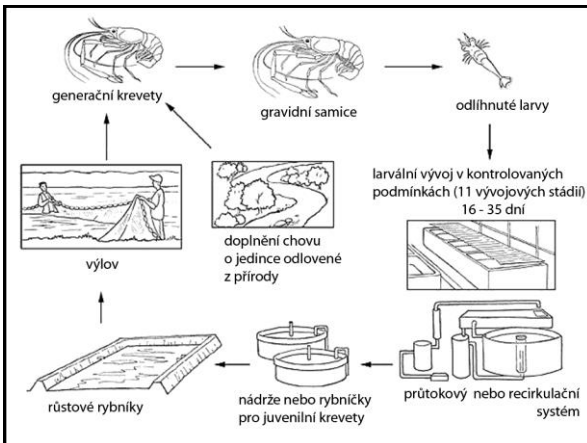
Farma na chov krevet

Moderní odchovny

- Kryté haly
- Kontrolované krmění, zdravotní stav, rychlost růstu (separace podle velikosti)...
- Výlov až 3 x ročně

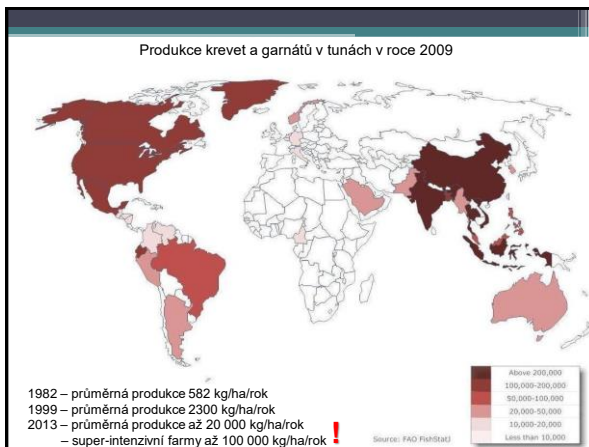
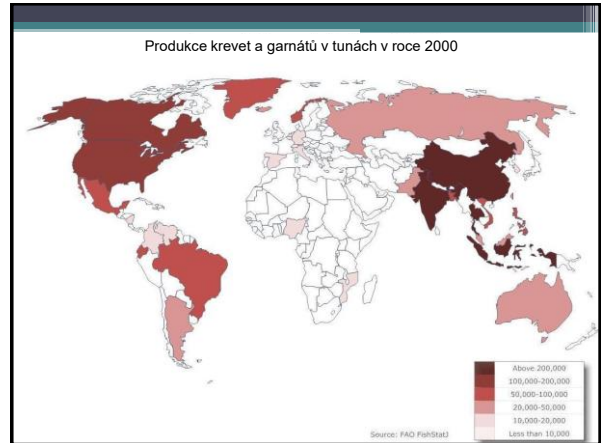
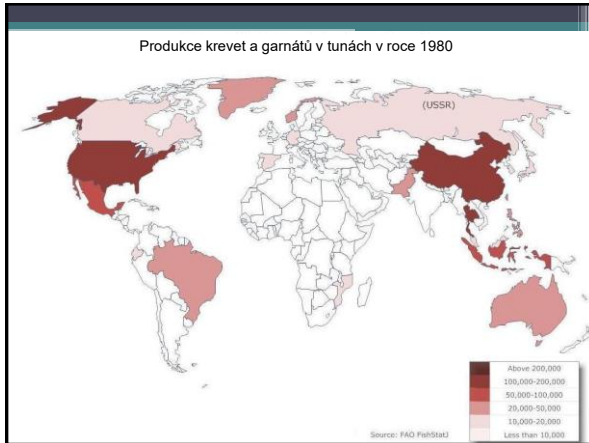

- Vypouštění juvenilních jedinců
- Prokysličování vody

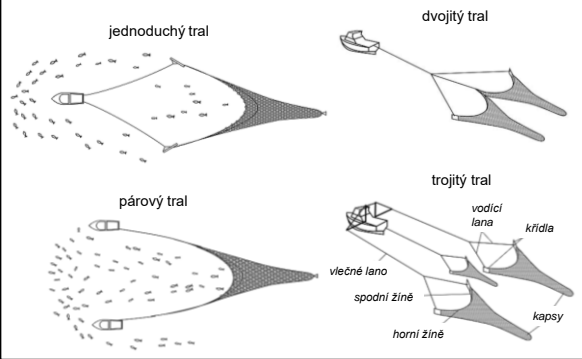

Lov krevet a garnátů

- Početné druhy
- Druhy s problematickou reprodukci v zajetí
- Tradiční vs. komerční lov (vlečné sítě, pasti...)

Vlečné sítě - traly

Bycatch - nechtěný úlovek

- Až 70-90 % z celkového úlovku!!!
- Velice negativní dopad na biodiverzitu moří

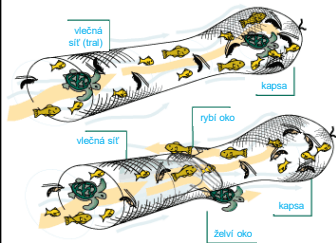
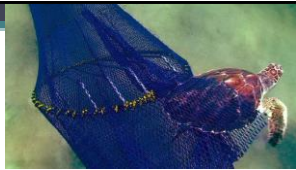
- WWF – legislativní omezení

TTED

- Trash and Turtle Excluder Device
- redukce bycatch o více než 90%
- Povinný od ledna 2010

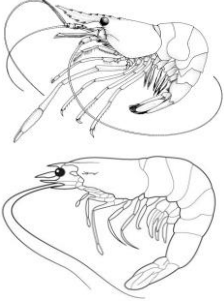
Zvyšování prodejní hmotnosti

video

Komerčně využívané druhy krevet a garnátů

Penaeus vannamei, *P. monodon*...

- Garnátí
- Mořské druhy
- Produkce: cca 2 000 000 tun ročně
- Až 33 cm

Acetes japonicus

- Garnát
- Mořský druh
- Jen 3 cm
- Lov: >500 000 tun ročně (z hlediska počtu jedinců nejlovenější desetinožý koryš na světě)
- Chov: zcela zanedbatelný

Macrobrachium rosenbergii

- Kreveta
- Larvy mořské, dospělci sladkovodní
- 50 000 vajíček 5 x ročně
- Produkce: 280,000 tun ročně
- 32 cm

Akvarijní krevety

- Většinou malé
- Atraktivně zbarvené
- Různě ceněné barevné formy
- Mořské i sladkovodní

Raci

- Jen sladkovodní (jedinou výjimkou je *Astacus pachypus*)

Raci - chov

- Hlavní producent: Čína (dříve USA) (v Evropě: Švédsko, Španělsko)
- Račí mor – ohrožení původních evropských druhů
- Mělké rybníky s množstvím úkrytů; kryté haly
- Střídání s pěstováním rýže, sóji a cukrové třtiny

Rybník s umělými norami

Bohatě zarostlý rybník na chov raků rodu *Procambarus*

Pyramidální past

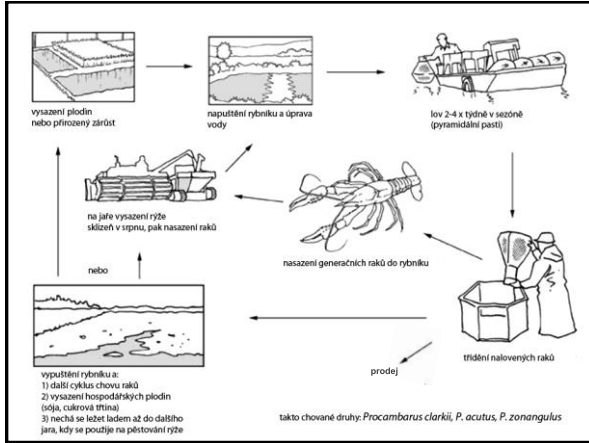

Nádrž s umělými úkryty

Balení živých raků

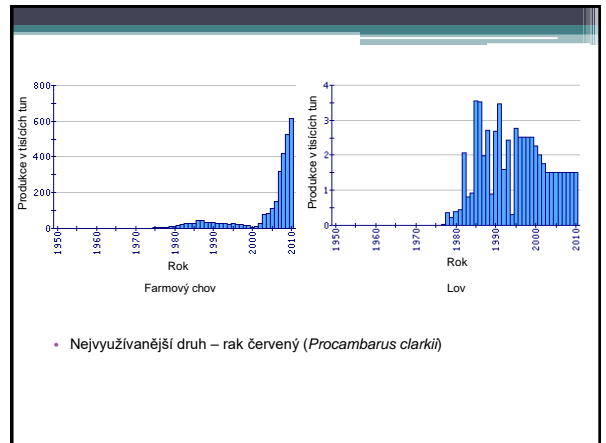

Produkce raků

Celosvětová produkce raků v roce 2001

Region	Celková produkce (t)	Astacikulturní produkce (t)
USA	50 000	35 000
Kanada	10 000	méně než 1 000
Evropa	5 000	méně než 500
Čína	70 000	35 000
Jihovýchodní Asie	1 000	1 000
Austrálie	1 000	500
Střední a Jižní Amerika	méně než 500	méně než 500
Tichomořské ostrovy	méně než 500	méně než 500
Jižní Afrika	méně než 500	méně než 500
Celkem	138 500	74 500

Celosvětově stoupající tendence – cca **900 000 tun** ročně v roce **2012**

Farmově chované druhy raků

Procambarus clarkii

- Přenašeč račího moru
- Velmi adaptabilní a odolný druh – invazní chování
- Na seznamu zakázaných druhů pro EU od 3. 8. 2016

Cherax quadricarinatus, destructor, cainii

- Vnímaví k račímu moru
- Za určitých podmínek invazní druhy

Pacifastacus leniusculus

- Přenašeč račího moru
- Invazní druh
- Na seznamu zakázaných druhů pro EU od 3. 8. 2016

Akvarijní raci

- Reprodukce v domácích akváriích
- Atraktivní zbarvení – preferované formy
- Nebezpečí úniku do volné přírody

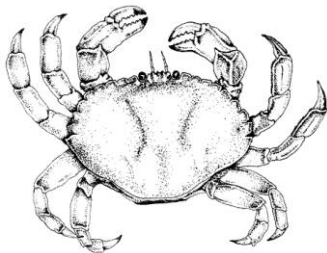

Lov raků

- Lokální legislativní omezení či zákaz
- Vykopávání z nor, vrše, klece, drápáky, na proutek, do ruky...

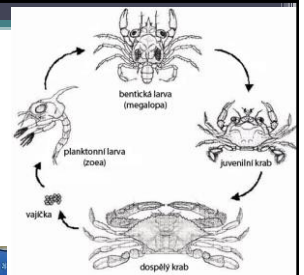

Krabi

Krabi - chov

- Rybníky, klece, kryté haly
- Většina druhů potřebuje slanou vodu alespoň ve stadiu larvy
- Sřídání chovu krabů a pěstování plodin

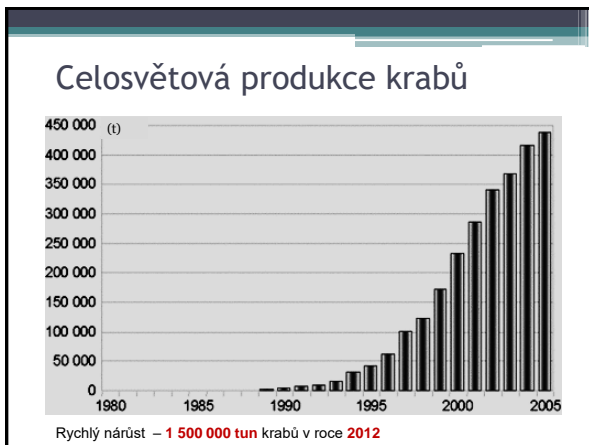
Plovoucí klece

- potlačení kanibalismu

Farmy v mangrovech

(dopad na okolní krajinu stejně jako při chovu krevet)

Měkkí krabi

- Vyloveni do jedné hodiny po svlečení krunýře
- Kontrolování v čtyřhodinových cyklech
- Ceněná delikatesa
- Vysoká cena

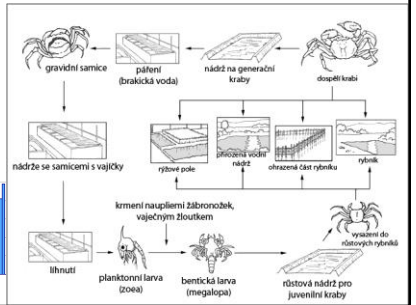
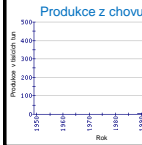

Krabi - chov

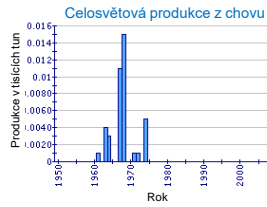
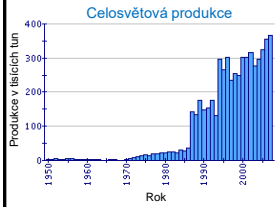
Eriocheir sinensis

- Larvy – mořské
- Dospělci – sladkovodní
- Zavlečen do ČR

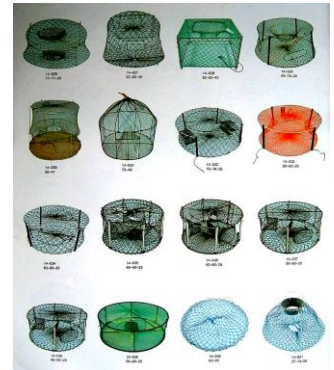

Portunus trituberculatus

- Mořský druh
- Celosvětově nejlovenější krab
- Moderní technologie zcela potlačily akvakulturu

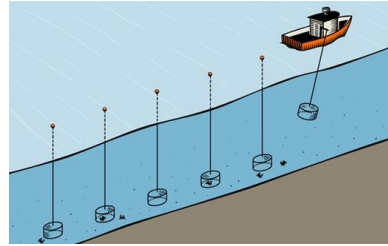
Krabi - lov

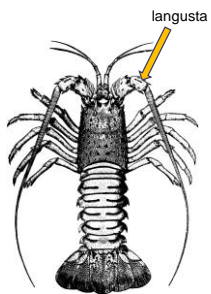
Krabolovné lodě

Pokládání pastí

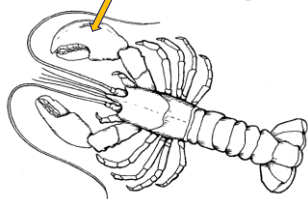
Lobsters

listorožec

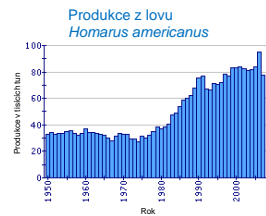

humr

Humři

- Mořští
- Až 126 cm, hmotnost 19 kg
- Velice agresivní a teritoriální
- Převážně lov
- *Homarus americanus*, *H. gammarus*

Humr norský (*Nephrops norvegicus*)

- Nejčastěji označován jako „scampi“
- Mořský druh
- 20-25 cm
- Lov – nejlovenější druh korýše v Evropě (ročně 60 000 tun)

Langusty

- Mořské
- Převážně lovené
- Produkce z chovu klesá:
1990 – 90 t, 2005 – 30 t

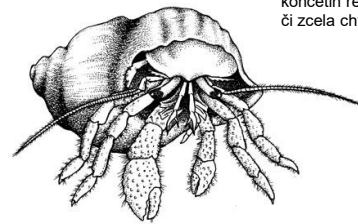
Listorožci

- Mořští, příbuzní langust
- Jen loveni
- Roční produkce okolo 5 000 t
- Častý úlovek potápěčů
- *Scyllarus* sp., *Scyllarides* sp.

Poustevníčci

5. pár kráčivých
končetin redukovaný
či zcela chybí

Poustevníčci

- Mořští i semi-terestriční
- Jen lov
- Malé druhy – pet trade
- Velké druhy – lov na maso

krab palmový (*Birgus latro*)

1980 – 91 000 t
2014 – 30 000 t
Invazní u pobřeží Norska

Paralithodes camtschatica

Akvakultura desetinožců v ČR?

- Legislativa: chráněné druhy raků
- Teplomilné druhy – vysoké náklady
- Malý odbyt na tuzemském trhu
- Velká konkurence (Čína...)
- Zájem především o mořské druhy

- + Stoupající zájem o akvarijní chov
- + ČR je druhým největším trhem s akvarijními korýši v EU
- + Specializovaných chovatelů je málo

↓

obtížné prosazení se na trhu

příležitost prosadit se na trhu

- Riziko úniku nepůvodních druhů a šíření chorob

Literatura

Děkuji za pozornost

